

כמה דברים

הרבה שאלות מעסיקות נשים בעידן הקורונה, אבל מעט מהן משפיעות באופן מהותי כל כך על הקשר הזוגי כמו שאלת הטבילה במקווה. **רביטל ויטלזון-יעקבס** יצאה לשמוע את אלו שממשיכות במסורת למרות הפחד, את אלו שמצאו פתרונות יצירתיים ולא פשוטים בכלל וגם את מורות ההלכה שרואות במצב הזה דווקא הזדמנות לכל אחת באופן אישי לקחת אחריות על המצווה

כשהתחילה הקורונה, עוד הייתי בתולדת ההיריון. בשבוע השני כבר נכנסתי לגרידה ועברו עוד כמה שבועות עד שהגיע הזמן שלי לטבול. כבר היה סגר וכולם היו בהיסטריה. אלו היו הימים שבהם היינו הולכים גם עם מסכות וגם עם כפפות, זוכרים? כל אחד נסגר בביתו והיינו מעבירים חיטוי על רברים שהבאנו מהסופר. במוקד הטבילה, רק אז, פתאום נעצתי ושאלתי: רגע, סותר בכלל לטבול? אז שלחתי שאילתא בקבוצת החברות והתגובות היו מגוונות באופן מפתיע יחסית לעוברה שאנחנו גרות כמושב קטן עם מקווה אחד.

גילוי נאות: אני מאלו שטובלות קודם כול כי אם אני לא אטבול יצאו לי ילדים עם שרים, בסך הכול חשיבה הגיונית ולגיטימית לשנת 2020. אני טובלת גם כי אני מרגישה שהמעגליות של התרחקות וההתקרבות נהדרת לזוגיות שלי. זה נפלא שמגיע יום שבו גם בתקופת קשות נאלצים להפסיק לריב ולמצוא את הדרך לדרת מהעצים ששניכם טיפסתם עליהם. אבל עכשיו? בקורונה? כשאני לא נוגעת, לא נוסעת, לא נושמת – להיכנס ככה למקור מים שאני לא יודעת מי היו בו לפניי ומה רמת ההזירות שלהן? נכנסתי לסרטים.

עשרה חודשים, ושגרת קורונה אחרי זה, החלטתי שמרתק

אתי לחפור בנושא העליתי באינסטגרם את השאלה איך השפיעה מגפת הקורונה על יחסי הנשים עם הטבילה ועם המקווה. הופתעתי ממגוון הסיפורים שקיבלתי ומעוצמתם.

יוליה בקורונה, משמע רק מקווה אחד בתקופה הזאת, אבל בסעם הזאת, היה שמה. בגלל הקורונה מניינים מתקיימים בחוץ (ביריד שהמקווה הוא מאחורי בית הבנסת והייבים לעבור דרך מניין קרבות בדי לחינם), או הייתי מרחוק שיסימו. ואז החליטו שיש אזכרה באותו קרב... ובעלי בבית עם תינוקת בת חודש, כך או אחרת חצי שעת המתנת, החלטתי לאזור אומץ וללכת. נכנסתי, הכול בסדר. כשיצאתי – הגבאי החליט לשאול אותי אם שומעים אותם במקווה כי הם לא רוצים להפריע לנו. הצילו!!!

יאצלונו ביישוב המקווה ממוקם יחסית בקצה ולכן על מנת להגיע אליו בערב שבת את צייבת לעבור את כל מנייני החיובות שיש בדרך. וכשאת חולמת עם שקית (מי צריך להביא הכול מהבית) ושיעור רטרוב את מרגישה כמו במשחק רכס ב-Walk of Shame... טפה לשם, רב היישוב שלנו פסק שאצלונו ביישוב (ולא במסך גרף), כדי לחימנע ממצב שעלול להיות מביך, ניתן בתקופה הזו לטבול בשעה שלמני מניסת השבת ולהגיע הורה הביתה לפני שמתחילה התפילה ברחוב. או אמנם זה לא סיפור מצחיק או עצוב אלא בעיקר סיפור שמראה בעיני על המתמלות רחבה יותר בנוגע לחלום ונמושות מאשפתות, וזה נאמרי.

האם בתקופת הקורונה נאלצת לדחות את הטבילה?

77.4% לא, המשכתי להקפיד על טבילה בזמנה גם בתקופת הקורונה

9.7% כן, מחשש להידבקות במקווה

8% כן, בעקבות מחלת קורונה או בידוד

3.5% לא זוכרת או מסרבת להשיב

1.3% כן, בעקבות הסגר

תשמעי, יש המון שאלות מתקופת השואה. מקומות שאי אפשר ללכת להיטור בהם בשום דרך אפשרית. עלתה אפילו שאלה האם בכלל ראוי להשיא זוג כשנכלל אין להם סיכוי לשמור על טהרת המשפחה. בעבר מגפה גרמה לטווח וראי, לא הייתה אפשרות לטבול ולהיזהר. כשזה עומד מול פיקוח נפש זו רמה אחרת של שאלה. בתקופה זו של הקורונה התעצמו מאוד שאלות שהעסיקו את שומריהם ושומרי הלכות נירה, מזה זמן, כמו המשך ההקפדה על הימנעות ממגע של חיבה בזמן שכני הזוג אסורים וכדומה. אלו שאלות הקיימות 'באוויר' כבר תקופה ארוכה, אבל כשל ההתמודדות המאתגרת עם ניהול בית, גידול וחינוך ילדים, מצבי גוף ונפש מעוררים יותר של מי מבני הזוג או שניהם בתקופה הזו, הווגות התייעצו האם יש דרכים הלכתיות לגיטימיות המאפשרות להיטען באנרגיות טובות הנכונות מהקשר החברי ביניהם, על מנת להתמודד טוב יותר."

יש זוגות שהקורונה קירבה ביניהם ואפשרה להם בהרבה סובניים למצוא שוב זה את זה, אבל יש גם לא מעט זוגות שמפלה המתח בבית שלהם עלה, וכאשר נכנסו גם מתח ופחד סביב הטבילה ולעיתים גם דחייה של ליל הטבילה המצב הפך להיות קשה מנשוא. על הקושי הזה שוחחתי עם דרבנית מיטל דאודי.

"נשים שהיו בניידות או שחלו בקורונה לא היו יכולות ללכת לטבול במקווה, ונוצר מצב שבו הן היו אמורות על בעליהן במשך תקופה ממושכת שלעיתים נמשכה חודש ולעיתים חודשיים ויותר. הדבר הביא להתמודדויות לא פשוטות אצל זוגות רבים שלא ידעו כיצד לקבל את המציאות באמונה, והשתדלנו לסייע להם לעבור את התקופה בשלום ואף לקבל באהבה את הניסיון עד ליום הטבילה המיוחל", היא מספרת, "מצד שני, היו נשים שעם כל הפחד רווקא התחזקו מעצם קיום המצווה הזו בתקופת הקורונה. בעקבות ההשלכות הידועות לכך שלא יטבולו, הן הלכו למרות החשש וסמכו על בורא עולם שעצם קיום המצווה תגן בערן, וכך היה. דבר נוסף שנאלצנו להתמודד איתו בתקופה הזו היה הבעיות הרבות בשלום בית שנוצרו בתקופת הקורונה. אנשים שאיבדו את מקום עבודתם או יצאו לחל"ת ומצאו את עצמם מבליים זמן ממושך בבית לא הצליחו למצוא שפה משותפת עם בני הזוג, הבית הפך לסיור

"ידידותי צריכה לטבול בערב יום העצמאות. זאת בדיוק הייתה תקופת השיא של הקורונה, התפילה היישובית והתנונית תוכננה להתקיים מול הבית שלי. במת ביק. בגודל לא מוזר לי שידעו שאני חולבת למקווה, אבל ניסיתי לדמוין את הסיטואציה שאני רוצה מזהבית רטובת שיער עם מגבת ביד ובדיוק כל היישוב ירד הלל של יום העצמאות ויצפה בי נכנסת לרכב. מוממ... פחות מתאים לי. אז התקשרתי לרב ושאלתי אם אפשר לטבול לפני השקיעה. מפה לשם, טבלתי באחייצ שמימי מתיישבו אחיי האיטוף מהמפגרות. ובעלי שיחיה היה צריך לחכות מחוץ לבית (הוראות של הרב) כמה שעות מובות עד אחיי השקיעה."

"הלכתי למקווה בין פורים לפסח, טיידוך של תחילת קורונה. אמרתי לבעלי, חייבים להיכנס להיריון. אני מפתחת מוקדורונה, אני לא אלך יותר לטבול. בחקני על זה... ואז רצה הגורל ונכנסנו לבידוד. מפה לשם, נכנסתי להיריון! אציון רק שאני אחיי לידה שהגיעה אחרי תקופת טיפולים. ודורפאה אמרה שאין לנו סיכוי לבר... אז הנה, לבר ובפעם אחת בעקבות בידוד. כנראה מרוב הפחד לטבול בקורונה, כל העניינים המתדרדי."

"לא יודעת אם נחשב, אבל תמיד בשאני מתחילה שבועה נקיים אני לא נישמת עד חייגע שאני מתוך המים. תמיד מפתחת שודיעני לי שאני צריכה בידוד לפתע."

אחרי 150 סיפורים, עצרתי והתקשרתי למורתי ורנתי, הרבנית מלכה פיוטרקובסקי, לשמוע על הדילמות מהצר שלה. "בהתחלה הייתה מבוכה גדולה. מה עושים? לא היה מספיק מידע, האם נדבקים בכלל מהמים, ולא יצאה שום הנחיה מסודרת מהרבנות. אז תחקרתי את פרוץ' עדית מטות וניסחתי מסמך הנחיות והבהרות שנגיף הקורונה ככל הנראה לא מידבק דרך המים. לכן אין חשש להידבקות בטבילה עצמה", היא אומרת, "אולם כדי למוער את סיכויי ההידבקות בנגיף, חלילה, כמולך תהליך ההיטהרות, כדאי לנקוט אמצעי זהירות כמו להתכונן בבית ולהקפיד על הפרדה משאר הטובלות".

וזח חייגע את הנשים?
"היה קשה מאוד לשכנע נשים וגם היה מפתיד לקחת אחריות. מצד שני, בלי הטבילה הזוג לא יהיה יחד וגם ככה להתצים בתוך הבית בלתי נסבלים. אז בתקופה מסוימת עוד אפשר היה להיות יצירתיים ונשים סיפרו שהן חילכות לטבול בים או במעיון, אבל בשלב מסוים מזג האוויר לא אפשר זאת ונהיה מסוכן. כמו כן נתקלתי בקשיים מיוחדים של נשים בקבוצות סיכון, חולות סרטן וחולות סוכרת, נשים שעוברות טיפולים, ובעיקר נשים עם חרדות איומות, שממשיממש היה להן קשה עד בלתי אפשרי להתמודד. נשים עם OCD שגם שלב ההכנות למקווה הוא טריגר רציני עבורן, עכשיו מצאו את עצמן מחסאות משטחים כמעט 300 פעם. יש נשים שחזות אלימות במשפחה וניכור והיו מתקשרות ומבקשות: 'תגיד לי שאסור לי ללכת'. היו גם בלניות שהיו חרדות לבריאותן של הטובלות ומפתרות לקחת את האחריות. בודקות עשרות פעמים כדי לוודא שהכול מחוטא כמו שצריך".
האם את מביחה שריתים בנושא מתקופות של מגפות קודמות?

האם המניינים מחוץ לבתי הכנסת הסמוכים למקוואות משפיעים על האפשרות שלך לטבול?

61.1%

לא, אין לכך השפעה

19%

רק לפעמים

14.6%

בהחלט כן

5.3%

לא זכרת או מטרבת להשיב

מה יודע. במקרים האחרונים ראיתי נשים טובלות סביבי בחוסים מקורבים. אפשר להיות איתן כי הן מטופעות את עצמן עם בדרים שחורים רחבים, גם ביום סוער תוך כדי שהמציל צונק על בולנו.

"השינוי היחיד לטובה בנושא המקוואה בקרונה היה שהחבלניות המסיקו לתשאל באופן פרטני מה עשיתי או לא עשיתי בדבנה למקוואה. הן ממתפקות בשאלה את מרבנתי ומבניסות מיד לטבילה".

"שבת אצל חברים ביישוב בצפון ואני צריכה לטבול בקרב שבת. מתקשרות לחלנית של היישוב שלוש שעות לפני שבת כדי לתאם איתה מתי להגיע. היא מתחילה לתחקר אותי מאיפה אני ואצל מי אני ואומרת 'אוי ואבוי, מסבנה... מה נעשה, מה נעשה'. בקיצור, היישוב לא נותן לנשים שלא גרות ביישוב לטבול בסוף, היא נותנת לי הרגשה באילו היא עושה לי מרבה והמסיכה שאמבול, וגם זה עם כל מיני הסברים של 'את לא נוגעת במלוח, לא מותרת שום בדיה'".

הרבנית שרה סגליכץ והרבנית ר'ד חנה אולר-לורוביץ' פרסמו בתחילת מספר הקרונה גילוי דעת שעורר הדים רבים ועסק במצב התברואתי של המקוואות ובהיעדר הפיקוח עליהם. גילוי הדעת נחתם במילים הקשות "בצער רב אין לנו אלא להסיק שאם אישה אינה יכולה לטבול במקוואה בשל החשש לבריאותה, משמעות הדבר היא הארכת תקופת האיסור עד לסיום המגפה. החיוב ההלכתי בטבילה הוא זה החותם את תקופת הנדירה של בני זוג ומאפשר להם לשוב אל קרבת הגוף מחדש. מעל חיוב זה תלוי איסור כרת ועל כן מקפידים בו מאוד. במצב הייחודי הנוכחי, נשאלת השאלה בדבר איסור כרת שבהלכה לעומת סכנת כריתות בחיי הציבור בכללותו. לפיכך אנו קוראות לציבור הנשים שומרות טהרת המשפחה ובני

לחץ, בעיית הפרנסה עשו גם הן את שלהן וזוגות רבים הפכו מזוגות מוצלחים ומאשרים עם שגרה מבורכת לזוגות שלא יכולים להסתכל זה על זה. נדרשו פה התערבות מקצועית וגיטור כדי ליישם אי הכנות וללמוד הנהגות טובות גם בתקופה הקשה הזו".

"בנקלי מרובא הימנות, אז המקוואה ממש מסחירה אותי. בקיץ עברתי לטבול בים ועכשיו חורף, אז לא ברור

הרבנית מלכה פיוטרקובסקי: "היה קשה מאוד לשכנע נשים לטבול והיה מפחיד לקחת אחריות. אבל בלי הטבילה, הזוג לא יהיה יחד וגם ככה הלחצים בתוך הבית בלתי נסבלים"

הרבנית חנה אדלר-לזרוביץ': "ההליכה למקווה כבר לא מתרחשת בעיניים עצומות: המקווה הוא שלנו, של הטובלות, ולא של המשרד לשירותי דת או של המועצות הדתיות. לכן נדאג לכך שהוא יענה על הצרכים שלנו, בראש ובראשונה מבחינה בריאותית ובטיחותית"

עוררו דיון חשוב. הרבנית חנה אדלר-לזרוביץ' ושהה סגל-כץ

עמוק יותר גם מבחינה מערכתית, והופתעתי שזה לא קרה. אבל אנחנו מקוות שזה יקרה בהמשך, כנראה בקצב שבו שינויים כאלה מתרחשים. בכל זאת, השינוי שהתרחש הוא משמעותי. ההליכה למקווה כבר לא מתרחשת בעיניים עצומות: המקווה הוא שלנו, של הטובלות, ולא של המשרד לשירותי דת או של המועצות הדתיות. מבין שכן אנחנו נדאג לכך שהוא יענה על הצרכים שלנו, בראש ובראשונה מבחינה בריאותית ובטיחותית."

אחרי כל הדברים האלה אי אפשר שלא לפנות אל הבלגיות, אלו שנמצאות בין הפטיש לסדן, בין המערכת לטובלות. הן עושות עבודה מסורה ומוטפות אש שלא תמיד מגיעה להן. לימוד קליינטן היא בלגית מתגברת במקווה צור-הרסה, שכבר כמעט לא זוכרת מה היה לפני עידן הקורונה.

"מה שהכי קשה לבלגיות זה שנוספה הרבה עבודה טכנית, כמו להחליף את המים כל יום ולחטא בין הטובלות ולנקות הרבה יותר, וכל הבלגיות פשוט עוברות הרבה יותר קשה מתמיד בלי שנוספו להן עוד משאבים", היא מספרת. "מצד הטובלות, הכי קשה זה שצריך לזכור הרבה יותר דברים מבודד כלל כמו להביא מגבת, כי אם שכחת אין ברירה ואת חייבת לחזור להביא מהבית, מה שלפני הקורונה פשוט היינו נוטלים באופן חופשי כציוד משלים מהמקווה. גם חייבים לקבוע תור כדי שלא תהיה התקהלות, ואם הקדמת או איחור או שכחת לקבוע תור יכול

ווגן להחמיר בשמירת דיני נפשות כל עוד בטיחות הטבילה אינה ממוקחת. ניתן להמשיך לקיים את ההלכה במצב של רחוק טבילה על אף הקושי הגלום בכך. זהו מצב חריג ביותר ומאתגר עבור בני הוגג בעת עקה והזדקקות לחוס אנשי ובקשת חיבור, אך חשוב לומר: מבחינה הלכתית אסור להיכנס לחשש סכנה אם אין אפשרות בטוחה לטבילה. הסכנה קתה אינה לטובלת הבודדת אלא לציבור כולו. אם מי מבני הוגג חושש לקושי רגשי או החמרה במצבו הנפשי שנובעים מדיני ההרחקות – ניתן לפנות לרב או למורת הלכה לצורך התייעצות אישית. בכל מקרה יש להרגיש שבטיטואציה מורכבת כזו קיימת חשיבות רבה בטיפוח הקשר הבינאישי וקבלת היוזקים הרדיים מתוך קרבת לב ונפש. קריאתנו זו בעינה עומדת עד אשר משרד הבריאות יפקח בצורה מוסדרת וגלויה על איכות החיטוי במקוואות בעת הזאת."

שוחחתי עם אדלר-לזרוביץ' כדי לראות האם משהו מהקריאה הזו הביא לשינוי.

"בעקבות גילוי הרעת חלה התעוררות בשטח שגרמה לטובלות, לבלגיות, לרבנים ולרבניות לברר ולשפר את המצב במקוואות באזור מנוריהם", היא אומרת, "זה לא סביר שלנו כטובלות, כאורחות, אין מידע לגבי איזה מקווה תקין מבחינה תברואתית ואיזה לא. כיום אין לנו ברירה אלא לסמוך על המוטיבציה של הבלגית ועל המועצה הדתית, בתקווה שיבינו את חשיבות העניין. בזכות גילוי הרעת והשיח שהתעורר, המצב השתפר בהרבה מקומות, כי היה לחץ מהשטח. אבל עדיין אין מספיק פיקוח, ובעיקר אין אכיפה."

איפה לדעתך נמצאת הסכנה הגדולה ביותר לחדירת בטבילה?

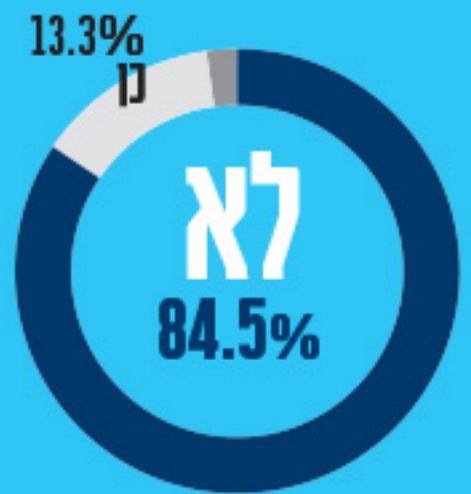
"יש שתי בעיות מרכזיות. האחת היא שהות במבנה סגור עם נשאת או חולה. כתוצאה מהמגפה היו הנחיות שדרשו תיאום תור למקווה כדי לצמצם את הסיכון הזה, אבל מסיבה לא ברורה ההנחיה הזו בוטלה. דבר שני זה תחום התברואה – החלפת מי המקווה וחיטויים. המידע שנגיף הקורונה לא שורר במים מטופלים כהלכה היה ידוע מההתחלה, אך כאמור לא בכל המקוואות מבצעים את ההנחיות כנדרש. ולכן במקווה שבו כמות חומר החיטוי ומרדים נוספים אינם נמדדים ומטופלים כראוי – כהחלט תיתכן בעיה.

"בסופו של דבר הטענה שלנו הייתה שטבילה עלולה להיות מסוכנת, אבל בעיקר שאפשר וצריך לתקן את המצב. ההישג הגדול ביותר מבחינתנו עד כה הוא שבזכות המודעות נשים החלו לשאול שאלות לגבי המתרחש במקווה שלהן. למעשה הזכרנו לנשים שיש להן בעלות ואחריות על הטבילה, על המקום. הייתי בטוחה שזה יהיה פתח לשינוי

הרבנית מיטל דאודי: "יש נשים שעם כל הפחד דווקא התחזקו מעצם קיום המצוה הזו בתקופת הקורונה. בעקבות ההשלכות הידועות לכך שלא יטבלו, הן הלכו למרות החשש וסמכו על בורא עולם שעצם קיום המצוה תגן בעדן, וכך היה"

האם שקלת בנהלך תקופת הקורונה תחליף למקווה המסורתית כמו למשל מקווה טבעי?

2.2% לא זוכרת או מסרבת להשיב

האם שינית את המקום שבו את טובלת בקביעות?

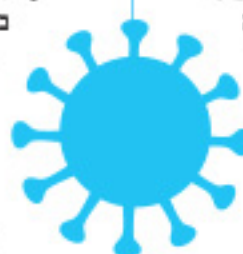
לא, אני ממשיכה לטבול במקום הקבוע שלי

"אבל עכשיו? בקורונה? כשאני לא נוגעת, לא נוסעת, לא נושמת - להיכנס ככה למקור מים, שאני לא יודעת מי היו בו לפניי ומה רמת הזהירות שלהן? נכנסתי לסרטים"

לעצמי ובהם כי יש במשפחה מרובאי חיטון, המסקתי ללכת למקורה והתחלתי ללכת לטבול בים. פעם אחת אנוכתי פתאום רואים זוג חברים חמי טובים שלנו באותו המצב - רצינו למות. לאחריהם המצורה הזאת נעשתה לי קשה מנשוא, וממש ינחם לראות עוד טיפוסים או סתירות ציורתיים של נשים אחרות."

כולנו גדלנו על ברכי המצוות שנים יהודיות מסרו נפש עליהן, ונירה היא המצווה בה"א הידיעה מביניהן. אני בטוחה שאין אישה טובלת שהתקופה הנוכחית לא גרמה לה לחשוב מחדש על המצווה הזו, ואין זוג שלא הקריש מחשבה על המחיר שבצעם ההליכה בתקופה הזו למקווה, ומתוך כך על החשיבות של הקשר הזוגי. אני מתפללת שמולנו, נשים וגברים, נרע שלום בית ונעריך את כל הנשים, הבלניות והטובלות, שעושות הכול בשביל שלום בית ובשביל שלום הנוף של הטובלת, ונרע לקחת שעה זו להקמת מערך שיעזור לנו לשמור על עצמנו כדי שנוכל לשמור על המצווה.

להיות מאוד לא נעים לחכות בחוץ או להישלח הביתה? יש גם דברים טובים שבדאי לשמור עליהם לימים רגילים? "העובדה שחייבים לקבוע תור יצרה מצב שאין תורים בכלל, וזה מאפשר לנו, הבלניות, לתת יחס יותר אישי ורגוע בלי לחץ לקצר את התורים. המורעות לניקיון וחיסוי עלתה, גם מצד הישירות האחריות על המקוואות וגם מצד הטובלות עצמן שחייבות להתנקות יותר לפני הטבילה ואחריה. בזמני הסגר המקווה היה פשוט תענוג, כי חוץ משם בכלל לא ראינו אף אחד. להיפגש פתאום באמת (לא בזום) עם עוד אישה ולהחליף כמה מילים רמה שלומך? היה ממש רגע מיוחד ולא מובן מאליו שפתאום לומדים להעריך".

"חיי, אני בסיכון גבוה (ניתוח לב, זיהום, אירוע מוחי ועוד בעיות). בתחילת הקורונה לא הלכתי לטבול וששום המשכנע להיות אפורים, עד שהבירה שגרה בירושב שכחתיאל קישרה אותי לבלנית ובאתי לטבול רק ביום שניקו בו את המקווה, בשקצת נרגע, באתי לטבול בשידע שעות לפני לא טבול. עכשיו, כשעניין המשפחה נרגע, אז אני מוסיפה מניעה ביום שבו אני באמת אמורה לטבול והבלנית רק דואגת שאחיה ראשונה".

"בגלל ששמו יותר מרוד או חומר אחי בלשון במקווה, יום אחי הטבילה נהיה לי התקף אורטיקריה מסיבי... גירודים למות... ה' בניראה העריך את מסירות הנפש, זה היה מקרה אחרון לתשעה הידשים".
לא יודעת אם זה רלוונטי, אבל מאז הקורונה, מחשש

* המדגם נערך על ידי שלמה מילבר וצפריאל שרון באמצעות Direct Polls LTD עם 15 בדצמבר 2020, באמצעות משרת דיגיטלית בשילוב פאנל, בקרב 328 משיבות בוגרות (18-) המשתייסות למגזר הדתי לאומי. טעות הדגימה הסטטיסטית +-3.2% בהסתברות של 95%.